

Центар за истражување и креирање политики

**ДА СЕ УЧИ
(ВО СТРАНСТВО) ИЛИ НЕ?**

**ПРОБЛЕМОТ НА ПРИЗНАВАЊЕ НА
ДИПЛОМИ ОД СТРАНСКИ
УНИВЕРЗИТЕТИ**

Скопје, септември 2006 година

Центар за истражување и креирање политики

ДА СЕ УЧИ (ВО СТРАНСТВО) ИЛИ НЕ?

**ПРОБЛЕМОТ НА ПРИЗНАВАЊЕ НА ДИПЛОМИ ОД
СТРАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТИ**

Скопје, септември 2006 година

Центар за Истражување и Креирање на Политики (ЦИКП) е независен и непрофитен истражувачки институт настанат како резултат на потребата од независни, темелни и точни истражувања во областа на применетите (јавните) политики. ЦИКП подготвува анализи и го набљудува процесот на креирање политики во Македонија. Со своите истражувања и објективни анализи базирани на факти и теренски истражувања Центарот се стреми да покрене дебата околу битни социо-економски прашања за Македонија. ЦИКП се состои од група на експерти од земјата, како и надворешни соработници од повеќе Европски земји. Експертите се образовани и имаат искуство во разни области како на пример-политикологија, право, економија, меѓународни односи, и социологија.

ЦИКП цели кон пополнување на јазот помеѓу законските решенија и јавните политики и реалната ситуација преку конкретни анализи како и лобирање (advocacy) на истите. Областите во кои членовите на ЦИКП моментално работат се следниве:

- а) Социо-економски Развој на Општините
- б) Истражување на Македонската Политичка Сцена преку Студии на Јавното Мнение т.н., Студии Пред и После Избори (national election studies на Универзитетот во Мичиген)
- в) Истражувања во Здравството и Здравствената Заштита (финансирање, рационализација на здравствените услуги, и т.н. quality assurance)
- г) Социјално Осигурување (пензиски системи)
- д) Добро Владеење (мониторинг на децентрализацијата на локално ниво)
- ѓ) Градење на Капацитети на НВОа, групи на граѓани и професионални организации преку тренинзи за тоа како се вршат истражувања на јавните политики (policy analysis).
- е) Евроинтегративни процеси
- ж) Евалуација на ефикасноста на јавните политики/регулативите/законите

Сметаме дека подготовката на студии на случај за Македонските социо-економски проблеми на микро ниво ќе го помогне процесот на креирање на добри односно квалитетни јавни политики. Исто така, убедени сме дека е повеќе од потребно да се работи на евалуација на јавните политики во различните сектори за истите да бидат подобрани и поблиски до потребите на граѓаните.

Our Partners

The German Marshall Fund of the United States of America (Balkan Trust for Democracy)

Содржина

Вовед	5
ГЛАВА 1 Правни аспекти	10
ГЛАВА 2 Нострификација или признавање?	16
ГЛАВА 3 Компаративна студија	18
Препораки	20

Вовед

Како резултат на глобализацијата и експанзијата и интернационализацијата на едукативниот процес, младите и амбициозни студенти од целиот свет бараат добри услови и можности за образување. Македонските студенти го следат овој глобален тренд и учат и студираат низ целиот свет, почнувајќи од соседните земји како Бугарија и Турција, па сè до Канада и САД. На македонската Влада и се потребни млади, образовани и креативни експерти кои ќе и помогнат на земјата во процесот на ЕУ интеграција. Симонида Кацарска е една од нив. Таа доби стипендија од страна на Владата да се образува во странство под услов да се врати по завршувањето на студиите и да работи во јавната администрација за да ја исплати стипендијата. По дипломирањето на Сасекс универзитетот, таа се врати во земјата и работи за Владата во Секретаријатот за европски работи. Меѓутоа ситуацијата е апсурдна - нејзината диплома не е призната во нашата земја.¹

Симонида не е единствен случај. Сличен е и случајот на Весна Гарванлиева. Таа дипломираше и магистрираше на факултетот во Ајндховен и потоа се врати во Македонија. Мислеше дека нема да биде голем проблем да и се признае дипломата затоа што Економскиот факултет во Скопје соработува со холандскиот универзитет. Но, работите не се така едноставни. Македонските универзитети ја доведуваат во прашање валидноста на квалификациите кои се стекнати во странски установи, па дури и во случаи кога се работи за универзитети партнери. Весна „сеуште ги собира и преведува многуте потребни документи, ги испраќа во Холандија каде треба официјално да бидат одобрени. Оваа процедура веќе трае три месеци, а кој знае кога ќе заврши.“²

За да ги признаат дипломите стекнати во странство, македонските универзитети често бараат од кандидатите повторно да ги пишуваат тезите или да дополагаат одредни испити. Во случај академските стандарди на катедрата да се различни од оние на странскиот универзитет, постои ризик дипломата да биде безвредна. На Блерим Колали магистратурата му беше сведена на *специјализација*, ниво кое е повисоко од завршен факултет, но е пониско од магистратура. Причината беше едноставна: универзитетот каде што Белирим

¹ <http://www.a1.com.mk/vesti/default.asp?VestiID=56686>

² Интервју со Весна Гарванлиева, 27 февруари 2006 година.

магистрiral има различни академски стандарди од домашниот универзитет. Правниот факултет е познат по одбивање на кандидати кои се стекнале со магистерски степен во рок пократок од две години, што тука се смета за норма. Исто така, тезата не може да биде признаена ако е пократка од 100 страници. Знаејќи го сево ова, многу дури не ни аплицираат за признавање на дипломите.

Посебен проблем за признавање на дипломите се мултидисциплинарните или интердисциплинарните студии. Тие се ретки во Македонија, но вообичаени во Европа. Македонски студенти стекнуваат дипломи по студии по национализам, студии за човекови права и малцинства или студии по политичка толеранција. Со оглед на тоа дека овие академски програми не постојат во земјата, студентите имаат проблеми со признавањето на нивните дипломи. На Жидас Даскаловски магистерската диплома му беше призната дури по шестгодишни обиди да се надминат бирократските пречки. Ниту една катедра не се сметаше за компетентна да ја оцени апликацијата. На крај беше формирана посебна комисија на чело со министерот за образование. Комисијата ја прегледа и позитивно ја оцени апликацијата. Интересно е дека Жидас одбрани докторат на странски универзитет пред неговата магистратура да биде признаена во Македонија. За среќа, процесот на признавање на докторатот траеше само една година.

Во случај да не постои повисока образовна установа во Македонија која е „компетентна да ја оцени дипломата која е стекната во странство, министерот треба да основа посебна комисија од 3 професори која ќе го стори тоа.“ Ова беше овозможено со промените на член 168-а од Законот за високото образование од 2003 година. Ваквата можност требаше да го олесни процесот на признавање на дипломи за мултидисциплинарните програми. Но во пракса сеуште постојат проблеми. Многу студенти дури и не знаат за оваа промена на Законот - причина може да е неговата неефикасност во пракса. Дијана Десподова, со диплома од мултидисциплинарна програма, објасни дека во Македонија „нема каде да се обратиме, нема механизам за признавање на овие дипломи.“ Таа ја одбрани својата магистерска теза на катедрата за југоисточно-европски студии при Централно-европскиот универзитет во Будимпешта, програма која нема свој еквивалент во Македонија.

Всушност, многу македонски студенти кои се образуваат во странство имаат проблеми со признавањето на нивните дипломи кога ќе се вратат во земјата. Врз база на независно истражување и прашалник кој им беше поделен на студентите кои дипломираше во странство, Центарот за истражување и креирање политики ги идентификуваше проблемите со кои се соочуваат студентите во процесот на признавање на нивните дипломи од страна на македонските институции. Иако примерокот беше релативно мал- 60 македонски студенти од целиот свет, одговорите ја илустрираат состојбата. Околу 70% од студентите не се ни обиделе да аплицираат за признавање на нивните дипломи, 20% сеуште чекаат одговор од Министерството за образование. Само на 10% од овие македонски студенти, со дипломи од реномирани универзитети како што се London School of Economics и Универзитетот во Кембриџ, им се признаени дипломите, но и тоа најчесто по долги, 12-месечни процедури.

Некои млади не се ни обидуваат да ги верификуваат своите дипломи. За нив главен проблем е должината на процедурата. Комплицираните, долги и скапи бирократски процедури, долгата листа на потребни документи и разните административни тешкотии нè одвраќаат, велат студентите.³ Студентите исто така се жалат дека единствено „со врски“ може да се добие признавање на дипломата. Алармантен е фактот што многу млади и надарени македонски граѓани не се оптимисти за резултатот на процедурата уште пред да аплицираат за признавање на нивните дипломи.

Ваквата ситуација е хендикеп не само за студентите кои се засегнати и кои наидуваат на проблеми кога бараат работа во јавниот сектор, туку и за земјата која не го користи нивното знаење и способности кои се стекнати во странство, и тоа често на универзитети со добра репутација. Заради долгиот и напорен процес на признавање на дипломите, многу од студентите излез гледаат во приватниот сектор, невладините организации или меѓународните организации каде што нивните дипломи се предност. Според резултатите на нашето истражување, 50% од испитаниците се вработени во невладиниот сектор, 30% во приватниот сектор, а остатокот се невработени.

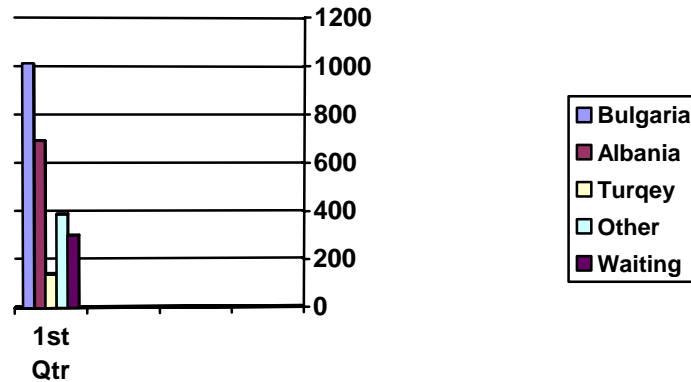
³ Види ги одговорите на прашалникот на ЦИКП.

Покрај компликациите при барањето на работа присутни се и проблемите околу продолжувањето на образованието на македонските универзитети. Право на студентите на доживотно учење е директно нарушено. Доживотното учење се промовира во последните три децении и резултира со брз економски и технолошки развој на општествата кои се ориентирани кон здобивање на нови знаења. Овој концепт, кој на секоја индивидуа и овозможува континуиран процес на учење во текот на целиот живот, мора да биде достапен и за македонските граѓани. Можноста да се надградат професионалните способности е еден од основните принципи на Болоњската декларација за високото образование. Тој принцип им е ускратен на овие студенти. Тие не можат да остварат ниту академска, ниту професионална флексибилност на пазарот на работна рака.

Според Министерството за образование, проблемите со признавањето на дипломите стекнати во странство настануваат кога студентот учел во земја која нема билатерален договор со Македонија.

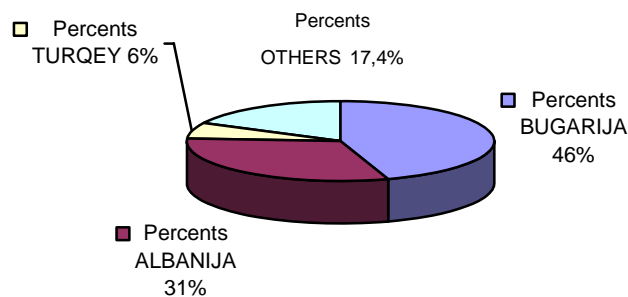
Признаени дипломи според земја (податоци за периодот 03.06.2002 - 14.12.2005)

Бугарија, Албанија, Турција, Останати, Сеуште чекаат

Однос на признаени странски дипломи

Proportion Of Recognized Foreign Diplomas

Иако не постојат билатерални договори со Косово, Романија и Холандија, дипломите кои се стекнати во овие земји сè повеќе се признаваат.⁴ Но овие се сепак исклучителни случаи. Како што покажуваат цифрите на горните графикони, бројот на признаени дипломи од земјите со кои нема билатерални договори е многу мал.⁵ Во моментот, околу 300 апликации за признавање на дипломи се во процес на разгледување.⁶

⁴ Интервју со Дијана Герасова, Центар за информации - Министерство за образование, 24 февруари 2006 година. 24.02.2006.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

Правни аспекти

Законот за високото образование го опфаќа прашањето на признавање на дипломи кои се стекнати во странство. Центарот за информации е тело во склоп на Министерството за образование кое им помага на студентите со странски дипломи да добијат признавање на своите квалификации во Македонија. Центарот само го олеснува процесот на признавање. Тој ја испраќа апликацијата до соодветната комисија на дадениот факултет која ја оценува и го одредува степенот на компатибилност со македонскиот образовен систем. Процедурата е комплицирана. Потребно е да се достават многу документи. Комисијата дури го задржува правото да побара дополнителни документи. При поднесување на апликација во Центарот за информации, кандидатот треба да ги поднесе следниве документи:

Документ	Трошоци на кандидатот
Оригинална диплома и апостил ⁷ од земјата	Околу 100 евра
Заверени фотокопии (3 примерока) на оригиналната диплома	600 денари - 10 евра
Фотокопии на дополнителните документи побарани од министерот за образование	Околу 10 евра
Официјален превод на македонски јазик на дипломата	300 денари - 5 евра
Официјален превод на македонски јазик на заверените фотокопии на дипломата/магистратурата/докторатот	600 денари - 10 евра
Заверена фотокопија на дипломите стекнати во	300 денари - 5 евра

⁷ Апостил е француски збор кој значи сертификат. Се користи кога станува збор за легализација на документи за меѓународна употреба под условите утврдени со Хашката конвенција за укинување на потребата за легализација на странски јавни документи. Документите кои се заверени од нотар и некои други документи и кои потоа се утврдени со апостил се прифатени за правна употреба во сите земји кои ја потпишале Конвенцијата.

Македонија пред студиите во странство	
Апликација до Министерството за образование со барање за признавање на дипломата	250 денари - 4 евра
Лична изјава на кандидатот	Околу 5 евра
Фотокопија од лична карта или пасош	Помалку од 1 евро
Авторизиран превод на наставниот план и програма на академските студии, како и авторизиран превод на магистерската или докторската теза	Околу 25000 денари - 600 евра
Лична изјава потпишана од кандидатот	До 5 евра
Транскрипт од универзитетот	До 30 евра
Недефинирани „административни трошоци“	4500 денари - 75 евра
Такса за издавање на сертификат со кој се признава дипломата	До 25000 денари - 420 евра ⁸
ВКУПНИ ТРОШОЦИ	Околу 1280 евра

Јасно е дека е прилично е скапо да се обезбедат сите овие документи. Понатаму, сите треба да бидат заверени и официјално преведени.⁹ За разлика од Бугарија или Хрватска, македонските студенти треба да имаат и авторизиран превод на нивните тези. Со оглед на тоа дека магистерските и докторските тези се обемни документи, само трошоците за нивен превод би биле огромни. Всушност, признавањето на диплома во Македонија е најскапо во споредба со другите земји од регионот - вкупните трошоци можат да достигнат и до 1280 евра! И сите тие пари за едно парче хартија со печат и потпис од министерот за образование со кое Симонида се признава за магистер по европска политика во Македонија. За споредба, во Хрватска истата процедура чини само 65 евра.¹⁰

Кога документите ќе се предадат во Министерството за образование, процедурата на признавање започнува со оцена на документите од страна на Центарот за информации. На катедрата која е еквивалентна или слична на онаа

⁸ Административните трошоци кои се плаќаат на Министерството за образование за признавање на диплома за завршен факултет се околу 15.000 денари (околу 250 евра); за магистратура трошоците се 20.000 денари (340 евра) и за докторат трошоците се 25.000 денари (420 евра), види <http://www.fzf.ukim.edu.mk/pdf/studentски/4-1-1-4.pdf>.

⁹ Цената на заверка на страна на документ кај нотар е 200 денари (3,5 евра) додека превод на една страна е околу 300 денари (5 евра)

¹⁰ <http://public.mzos.hr/default.asp?gl=200503290000008&jezik=2&sid=>

каде што кандидатот ја одбрал својата теза се формира комисија за оценување/евалуација. Крајниот рок на комисијата за формална евалуација е 3 месеци од моментот на добивање на документите.¹¹ Комисијата има право да побара „дополнително мислење“ од Центарот за информации во врска со сите аспекти кои се важни за објективноста на решението. Крајниот рок на Центарот за информации да ги даде потребните информации е 30 дена.¹²

Решението за апликацијата е потпишано од претседателот и членовите на комисијата. Но конечното решение го донесува министерот за образование. Тој/таа оценува дали процедурата на признавање била спроведена во согласност со Законот. Во пракса, оваа процедура е неефикасна и долга. Многу ретко се случува решенијата за признавање да бидат донесени во временските рокови предвидени со Законот. Според информациите што ги добивме од студентите кои одговорија на прашалникот, должината на процедурата за признавање е околу 12 месеци. Со Законот не се регулира можноста за поднесување на жалба од страна на кандидатот во случај процедурата да трае подолго отколку што е правно предвидено. Во случај крајниот рок да се пречекори, Министерството е обврзано да назначи друг факултет/универзитет да ја спроведе процедурата.

Должината на административната процедура делумно се должи на времето што му е потребно на Центарот за информации да ја провери валидноста на поднесените документи. Центарот го проверува кредибилитетот на универзитетот кој ја издал дипломата. „Сé додека не добиеме потврда од универзитетот, не можеме да го проследиме случајот до комисијата за ревизија, чија задача е да ги спореди студиските програми и да ги врати документите назад во Министерството каде што конечното решение го донесува министерот.“¹³ Во пракса, проверката дали универзитетот кој ја издал дипломата постои и легално работи се врши преку електронска пошта. Во процесот на признавање на нејзината магистратура, Марија Ристеска дозна дека официјално преведените документи и печатот од нејзиниот универзитет не беа доволни. За да се заврши работата потребен беше позитивен одговор на електронски

¹¹ http://www.pravo.org.mk/download/Zakoni/Sub/visokoto_obrazovanie_ID25072003.pdf (25.07.2003) стр. 10

¹² http://www.pravo.org.mk/download/Zakoni/Sub/visokoto_obrazovanie_ID25072003.pdf (25.07.2003) стр. 12

¹³ <http://217.16.70.245/?pBroj=2025&stID=63907&pR=3>

испратеното (e-mail) барање до секретарот на катедрата за Европска јавна администрација и јавна политика на Католичкиот универзитет во Леувен, Белгија.

Законот за високото образование не ја регулира прецизно позицијата и одговорностите на Центарот за информации во системот на признавање на дипломи. Задачата на Центарот за информации е да ги достави сите потребни документи до комисијата која потоа го подготвува мислењето за апликацијата на кандидатот. Центарот не е ограничен со временски рок за да ја утврди автентичноста на документацијата. Ова е една од причините за долгата бирократска процедура за признавање на дипломи стекнати во странство. Како резултат, процесот на признавање трае околу 12 месеци. Ваквиот долг период на процедурата кој е утврден со македонскиот Закон и имплементиран од властите не е во согласност со Лисабонската конвенција за признавање на дипломи која е ратификувана од страна на Македонија во февруари 2002 година. Конвенцијата јасно се залага за транспарентна и лесна процедура во разумни временски рамки.

Член III.5

“Решенијата за признавање треба да бидат донесени во *разумна временска рамка*, претходно утврдена од компетентно тело и пресметана од моментот на добивање на сите потребни информации во врска со случајот. Ако решението е негативно, причините за одбивањето треба да бидат наведени, како и потребните информации за евентуалните чекори кои кандидатот може да ги превземе како би добил признавање на дипломата во иднина. Ако решението е негативно или ако не е донесено, кандидатот има право на жалба во *разумен временски рок*.”¹⁴

Процедурите во Македонија не се во согласност ниту со обврските од декларацијата од Болоња-Берген кои имаат за цел да воспостават Европска област на високо образование (European Higher Education Area-EHEA) до 2010 година и кои гласат: „целите се зајакнување на улогата на креирање на политики на универзитетско ниво, институционално управување, овозможен пристап за

¹⁴ Лисабонска конвенција

сите етнички групи, гаранција за квалитетот и примена на структурните реформи вклучувајќи ги системот на градација и *кредит трансфер* системот.“¹⁵

Други два меѓународни договори кои се релевантни за нашиот проблем се конвенциите за еквивалентноста на периодот на студии:

- Европска конвенција за еквивалентност на периодот на студирање¹⁶- донесена во Париз на 15 декември 1956 година, една од земјите која ја ратификуваше оваа конвенција е и Македонија, на 30 март 1994 година.¹⁷
- Европска конвенција за генерална еквивалентност на периодот на студирање¹⁸- донесена во Рим на 6 ноември 1990 година. Македонија¹⁹ ја нема потпишано оваа конвенција.

Двете конвенции даваат генерални насоки. Главната цел на овие конвенции е да ја постават основната рамка во оваа специфична област на терцијарно образование. Некои од главните точки на Конвенцијата од 1956 година која Македонија ја има ратификувано се: земјите кои ја ратификувале оваа Конвенција треба да овозможат признавање на времетраењето на студиите на друг универзитет во земја-членка на Советот на Европа како *еквивалентно* на периодот на студии на домашен универзитет (член 2); испитите кои студентот ги положил или курсевите кои ги посетувал за време на студии во универзитетот во земја-членка на Советот на Европа може да се сметаат за *еквивалентни* на оние испити и курсеви на домашниот универзитет (член 3). Но Европската конвенција за еквивалентност на периодот на студирање важи за областа на модерните јазици. Европската конвенција за генерална еквивалентност на периодот на студирање од 1990 година беше резултат на потребата да се генерализираат овие услови и за останатите области, со оглед на тоа дека сè повеќе студенти од сè повеќе области имаа потреба нивните испити и курсеви да бидат признаени од страна на нивните матични универзитети. За жал, Македонија *не е меѓу земјите кои ја потпишале и ратификувале* оваа конвенција.

Полесно им е само на оние студенти кои студирале во земји со кои Македонија има потпишано билатерални договори - во тој случај признавањето на

¹⁵ www.bologna-bergen2005.no/EN/national_impl/00_Nat-rep-05/National_Reports-

¹⁶ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/021.htm>

¹⁷ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=021&CM=&DF=&CL=ENG>

¹⁸ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/138.htm>

¹⁹ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=138&CM=&DF=&CL=ENG>

дипломите е задолжително. Македонија има потпишано вакви договори со само три земји - Албанија, Бугарија и Турција. Очигледно дека ова не е најдобра можна ситуација и не ги става сите во еднаква положба. Дури, бидејќи многу студенти имаат дипломи од Албанија и Бугарија, властите се обврзани да ја проверат валидноста и на тие дипломи. Според Центарот за информации, Министерството за образование има намера да иницира потпишување на билатерални договори со земјите од поранешна Југославија.²⁰

²⁰ Интервју со Дијана Гирасова, Центар за информации - Министерство за образование, 24 февруари 2006 година.

2

Нострификација или признавање?

Постојат нијанси во системот на „нострификација,“ или прифаќање на странски дипломи како еднакви на домашните, и признавање на странски дипломи. *Нострификација* е процедура при која се одредува дали странската диплома е еднаква со истата диплома која се издава во земјата. Ако студентот има магистратура од Холандија, испитите кои ги положил и методите на подготовка на тезата се споредуваат со истите во Македонија. Во случај испитите да не се совпаѓаат, студентот треба да ги дополага оние испити кои недостасуваат. Ако тезата има помалку страници од пропишаните стандарди во земјата, тогаш студентот треба повторно да ја напише. Главното прашање е компатибилноста на високообразовните системи на двете земји. Во случај кога станува збор за *признавање на странски дипломи*, матичната земја го изедначува правниот статус на странската диплома со онаа која се издава во земјата. Значи, ако студент магистрира во странство, домашните институции само треба да проверат дали дипломата е издадена од признаена образовна установа. Ако сè е во ред, тогаш на студентот му се признава истиот степен што го има добиено во странство, без потреба од дополагање на испити или повторно пишување на теза.

Иако македонскиот Закон за високото образование експлицитно се однесува на признавањето на странски дипломи,²¹ во пракса стариот систем на нострификација сеуште има големо влијание. Кога дипломата треба да се признае, критериум за нејзиното признавање е компатибилноста на високообразовниот систем во странската земја со домашниот. Ова е резултат на комплексноста на правните услови кои треба да се ревидираат за дипломата да биде признаена. Членовите 175 и 176 од Законот објаснуваат дека при признавање на странска диплома постојат неколку прашања кои треба да се

²¹ Види член 34 од промените на Законот за високото образование 2003 година, ефективно додавајќи нов член, број 165, на Законот за високото образование.

разгледаат како што се видот на образовниот систем во странската земја, општата споредливост со домашниот систем, дали високообразовната установа е акредитирана во странската земја, условите за упис во високообразовните установи, академската програма (наставен план) на високообразовната установа, наставниот план на предметите кои се изучувани, должината на изучување на секој предмет, системот на оценување, развојот на системот на акредитација и системот на евалуација во странската земја итн.

Врз база на условите утврдени со македонскиот Закон, признавањето на странски дипломи е многу послично со системот на нострификација отколку со системот на признавање. За жал, компатибилноста на образовните системи сеуште е важен критериум за признавање на странските дипломи во Македонија.

Компаративна студија

Во Хрватска, Законот набројува само пет критериума кои треба да се исполнат за признавање на странска диплома - во Македонија се петнаесет.²² До усвојувањето на Законот за признавање на странски образовни квалификации во 2003 година кој започна да се применува во 2004 година, Хрватска го користеше системот на нострификација на странските дипломи. Главната одговорност за признавањето на странските дипломи ја превземаше Загребскиот универзитет. Од 2004 година Хрватска го користи системот за признавање на странски дипломи, изедначувајќи ја вредноста на дипломата стекната во странство со онаа стекната во Хрватска. Хрватска има посебен Закон²³ кој го регулира прашањето на нострификација на странски дипломи. Врз база на тој Закон, Агенцијата за наука и високо образование е одговорна за признавање на овие дипломи.

Слично на сегашниот македонски Закон, Агенцијата го донесува своето решение по оценка на документацијата поднесена од страна на кандидатот и препораките од страна на Центарот за информации (националната ENIC/NARIC канцеларија). Професионална комисија ја оценува документацијата. Рокот за предавање на евалуацијата на Центарот за информации е 60 дена. Ако рокот се пречекори, тоа автоматски означува одобрување на барањето. Понатаму, хрватскиот Центар за информации треба во рок од 8 дена да даде препорака на Агенцијата за наука и високо образование за крајното решение. Од моментот на добивање на препораката, Агенцијата има рок од 8 дена да донесе конечно решение.

²² Во Хрватска, критериумите се однесуваат само на следното: завршниот производ од студиите (знаење, способности и разбирање) и компетентност; главните карактеристики на академската програма; акредитацијата на странскиот универзитет и евалуацијата на академската програма; активноста, професионалното поле каде кандидатот стекнал право да работи врз база на признавањето. Петтиот критериум наведува две дополнителни барања кои треба да се исполнат за признавање на докторат.

²³ Види го хрватскиот Закон, *Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija*, Hrvatski sabor na sjednici 25. rujna 2003., Broj: 01-081-03-3248/2, Zagreb, 1. listopada 2003

Според хрватскиот Закон главните критериуми треба да бидат знаењето и способностите кои студентот ги стекнал во странската високообразовна установа. Компатибилноста на наставните планови во Хрватска и странската земја кадешто е стекната дипломата не е услов во процесот на евалуација. Целата процедура, која е релативно евтина и чини 400 хрватски куни (65 евра), е едноставна и брза, процесот обично трае не подолго од 3 месеци. Процедурата е исто така и ефикасна. Од 1 јули 2004 година до 12 јуни 2006 година, Агенцијата добила 2.182 апликации за признавање на странски дипломи, 1.750 (87%) биле одобрени, а 27 (1,2%) биле одбиени. Повеќето од студентите чии апликации биле одбиени студирале на неакредитирани универзитети.

Препораки

- *Ревизија на условите за признавање.* Најголемиот предизвик е воспоставување на систем на признавање на дипломи во вистинска смисла на зборот, систем кој ќе стави крај на нострификацијата што најчесто се применува во пракса. Иако во Законот се наведува системот на признавање, сеуште се применуваат процедурите за нострификација. Тука постојат многу правни пречки. На пример, компатибилноста на академските програми се споменува како важен критериум за признавање. Сметаме дека бројот на услови кои треба да се исполнат мора да се редуцира. Сите услови кои се однесуваат на компатибилноста на образовните системи треба да се отстранат. Законот треба да го утврди главниот критериум за признавање на дипломите, а тој треба да биде знаењето и способностите кои студентот ги стекнал.
- Со цел да се избегнат долгите процедури на признавање на дипломи кои во повеќето случаи ги надминуваат временските рокови предвидени со Законот, ЦИКП препорачува да се следи примерот и искуството на Хрватска. Законот треба да има член кој ќе одредува *автоматско донесување на позитивно решение* во случај на пречекорување на временските рокови од страна на авторизираната комисија. ЦИКП е на мислење дека ова би придонело за зголемување на свеста за важноста на навремено завршување на работите во јавната администрација и за зголемена ефикасност на примената на Законот во интерес на засегнатите индивидуи.
- Временските рамки за предавање на евалуацијата на документацијата од страна на Центарот за информации до комисијата треба да бидат регулирани со Закон. Центарот за информации треба на комисијата да и достави детални информации. Комисијата треба да побара дополнителни информации за тоа дали дадениот универзитет е акредитиран или не.
- Треба да се потпишат билатерални договори со земјите од каде што доаѓаат најмногу апликации за признавање на дипломи (договорот со Романија треба да се обнови).
- Треба да се *намали бројот на документите кои се потребни* за признавање и да се сведе на потребниот минимум. Со тоа би се намалиле и трошоците. Намалувањето на бројот на документи кои се

потребни за апликација може лесно да се примени со правна ревизија на „условите за признавање“. ЦИКП им препорачува на властите да ги намалат огромните трошоци на процедурата затоа што дури и земји со повисок животен стандард од Македонија (на пример, Хрватска) имаат поевтини административни процедури.²⁴

²⁴ Според Заводот за статистика во Хрватска, просечната нето месечна плата во Хрватска е 4.686 куни (585 евра), додека во Македонија таа изнесува 13.544 денари (220 евра).